

לשימוש משרדי

מבחן בעברית לכיתות ה' נוסח ב'

שם התלמיד/ה

כיתה

שם ביה"ס

יישוב

קראו בעיון את כל הקטעים וענו בתשומת לב על כל השאלות.
בדקו שוב את תשובותיכם לפני מסירת המבחן.

לרשותכם שעה וחצי.

בהצלחה !

פרק 1

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

הקדמה:

הימים הם ימים שלפני קום המדינה, ובארץ ישראל שלטו הטורקים. יהודים רבים חיו בגולה ונרדפו בגלל יהדותם. מעטים עלו לארץ בתנאים קשים.

האם יש רופא על האנייה?

על פי "הרופא על הסוס, סיפורו של הלל יפה", מאת לאה נאור

- (1) "רופא! האם יש רופא על האנייה?"
- ד"ר הלל יפה ישב על מזוודת העור המשובחת שלו וקרא להנאתו בספר האהוב עליו. הוא קם, הניח את הספר בתוך המזוודה, יישר ביד זריזה את עניבתו שצבעה תואם את צבע חליפתו, והסתכל סביבו.
- (5) הים היה סוער. האנייה הרוסית הישנה חרקה והתנדנדה על הגלים, מטלטלת את הנוסעים הנרגשים מצד אל צד.
- "מהר! אולי מישהו יקרא לרופא!" חזרה הקריאה. הקול היה קולה של נערה צעירה, והוא נשמע מעברו השני של הסיפון. ד"ר יפה מיהר בכיוון הקול הקורא לו. הוא היה נרגש. הוא ניסה למהר בלכתו, ונראה כאילו הוא רוקד בצעדים בלתי בטוחים על גבי הסיפון המתנדנד של האנייה. לא בכוונה נתקל באנשים ששכבו שם, תשושים ממחלת ים. ד"ר יפה התנצל, חייך במבוכה וחיפש בעיניו את החולה שלו. קל היה לטעות. כה רבים היו האנשים ששכבו על הסיפון.
- "אתה הרופא?" נשמע קולה של נערה עדינה למראה.
- (15) "כן, אני הרופא", אמר ד"ר יפה בגאווה. "שמי הלל יפה, דוקטור הלל יפה". הנערה הצעירה לא העיפה בו מבט. "כדאי שתבדוק את הבחור הזה", אמרה. צעיר כבן שש עשרה שנה שכב באפיסת כוחות על הסיפון. עיניו היו עצומות ופניו רזים וחיוורים. ד"ר יפה גחן אל החולה ובדק אותו. הצעיר לא הגיב. דקות מעטות הספיקו לרופא לקבוע את האבחנה שלו: "הוא רעב וצמא, זה הכול. ודאי כמה ימים לא אכל".
- (20) "אתמול נתן לי לחם", נדהמה הנערה, "אולי זאת הייתה פרוסת הלחם האחרונה שהייתה לו?"

הרופא לא השיב לה. הוא פנה אל האנשים שהצטופפו מסביב: "האם יש למישהו קצת יין חריף?" שאל.

(25) אישה הביאה בקבוק יין. ד"ר יפה כרע על ברכיו והרטיב את שפתיו של החולה. הוא בלע כמה טיפות, ופקח את עיניו.

"מה קרה?" שאל החולה.

"אתה קצת רעב, זה הכול", הרגיע אותו ד"ר יפה. "תאכל משהו והכול יהיה בסדר".

(30) "תודה לך, דוקטור", אמרה הנערה.

"ד"ר יפה, הלל יפה, זה שמי", אמר הרופא. הפעם זכה למבט, ואפילו לחיוך: "אני ציפורה, והחולה שלך שמו יוסף".

"את אחותו?"

"לא, נפגשנו פה, על האנייה, בדרך לארץ ישראל", אמרה ציפורה.

(35) "אני ממנה אותך למטפלת שלו, ציפורה. תצטרכי להשגיח עליו עד שנגיע אל החוף".

"מה אני צריכה לעשות?" שאלה ציפורה.

"תני לו משהו לאכול וכוס מים לשתות, ולאט לאט הוסיפי לו מזון. לא בבת אחת".

(40) "אין לי אוכל, וגם לו אין כלום", אמרה הנערה.

"נשאר לי עוד כמה עוגיות שאפתה לי אמי לדרך", הציע ד"ר יפה.

"לי יש לחם", נשמע קול בסמוך.

"לנו יש נקניק", נשמע קול אחר.

"אולי אתם רוצים מעט מי שתייה?"

(45) "שקדים ואגוזים?"

"יין?"

"אל תדאג, דוקטור. אני אשגיח על שני הילדים האלה", אמרה אישה צעירה. בידה היו כמה פרוסות לחם וקנקן מים.

הנערה הופתעה משפע ההצעות ושפע המזון. החולה נראה כאילו הוטב לו.

(50) הרופא חייך אליהם: "את רואה, ציפורה, אין לכם מה לדאוג. כולנו פה אחים".

"תודה לך, דוקטור יפה", אמרה הנערה.

המשיכו לעמוד הבא ←

שאלות:

1. בהקדמה כתוב כי היהודים עלו לארץ בתנאים קשים. ציינו לפחות שני תנאים קשים המתוארים בהמשך הקטע.

2. בשורה 17 כתוב: "צעיר כבן שש עשרה שנה שכב באפיסת כוחות על הסיפון". מה אפשר לכתוב במקום "באפיסת כוחות"?

(1) חלש ותשוש

(2) קופא מקור

(3) בעיניים עצומות

(4) חולה במחלת ים

3. בשורה 18 כתוב: "ד"ר יפה גחן אל החולה ובדק אותו. הצעיר לא הגיב."

א. מה הייתה הבעיה של הצעיר?

ב. איך טיפלו בו הרופא והאנשים האחרים?

4. בשורה 21 כתוב שהנערה נדהמה. מדוע היא נדהמה?

(1) כי היא הופתעה לגלות שהנער חולה במחלת ים

(2) כי התברר לה שהנער שנתן לה מזון, נותר ללא אוכל לעצמו

(3) כי היא הופתעה מכך שהרופא לא הצליח לטפל בנער

(4) כי התברר לה שלאנשים נותר מזון אך הם סרבו לתת אותו לנער

5. א. איך האנשים התייחסו זה לזה על האנייה?

ב. כתבו שתי דוגמאות לכך מן הקטע.

6. מהי, לדעתכם, מטרת הקטע?

- (1) לתאר שיטות לריפוי חולים
- (2) להציע דרכים לעלות לארץ
- (3) לספר סיפור היסטורי
- (4) לפרסם שיט באניות

7. לפניכם רשימה של סימני פיסוק: () ? ! : .
כתבו בסוף כל משפט את הסימן המתאים לו מתוך הרשימה.

א. דוקטור, בוא מהר

ב. הרופא הסתכל על הנער ובדק אותו

ג. האם החולה שתה ואכל

המשיכו לעמוד הבא ←

בקטע מסופר שהנער נתן את פרוסת הלחם האחרונה שלו, ובכך סיכן את חייו. מה דעתכם על מעשה זה? פתבו על כך לעיתון: תארו את המעשה, הביעו את דעתכם, ונמקו את דבריכם.

Lined area for writing an answer to the question.

המשך המבחן בעמוד הבא.
הפכו דף והמשיכו במבחן.

פרק 2

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחרינו.

האקליפטוס

על פי "טעם של פעם", מאת מרדכי נאור

- (1) כאשר נערכו החגיגות לציון מאה שנים לעלייה הראשונה, הוזכר גם "עולה ותיק" מסוג מיוחד, שהגיע לארץ באותה תקופה בדיוק. הכוונה היא לעץ האקליפטוס. עץ זה, שאפשר לראותו כיום בכל אזורי הארץ - בחורשות, בחצרות הבתים ולאורך הכבישים - לא היה מוכר כלל בארץ עד סוף המאה ה-19. מולדתו היא אוסטרליה, שם הוא מצוי במאות מינים. (5)
- איך הגיע האקליפטוס לארץ? לא תאמינו - בדואר... מעשה בעורך דין אמריקני ושמו סְפּאפּוֹרְד, שהגיע לירושלים עם משפחתו וכמה ידידים בשנת 1881, והקים בעיר את "המושבה האמריקנית". לְסְפּאפּוֹרְד היו ידידים בארצות שונות, שאֵתם נהג להתכתב. אחד מהם, שחי באוסטרליה, שלח לו בתוך מכתב כמה זרעים של עץ האקליפטוס, שכמותו יש רבים בארץ מגוריו. (10)
- סְפּאפּוֹרְד לא היה בטוח שירושלים מתאימה לגידול אקליפטוסים. על כן ירד ליפו, הגיע לבית הספר החקלאי "מקווה ישראל" ונתן את הזרעים לקְרֶל נְטֹר, מנהל המוסד. קְרֶל נְטֹר זרע את הזרעים, ולאחר זמן קצר היו לו כמה שתילי אקליפטוס. מן השתילים האלה צמחו רוב חורשות האקליפטוסים המצויות היום בארץ. (15)
- כשהחלו אנשי העלייה הראשונה להקים את מושבותיהם, "התאהבו" מיד בעץ האקליפטוס. הם גילו כי הוא נקלט בנקל, גִּדֵל היטב גם בתנאי יובש וגם בעודף רטיבות, ובתוך שנים אחדות מגיע לגובה ניכר. מגזע האקליפטוס וענפיו אפשר להכין קורות לבנייה, והעץ ממהר לצמוח לאחר שכורתים את גזעו. גם הדבורים "מחבבות" מאוד את פרחי האקליפטוס, והן מייצרות ממנו דבש משובח. בני המושבות האמינו כי לאקליפטוס יש תכונות מרפא. רבים חשבו כי עלי האקליפטוס מטהרים את האוויר ולכן כדאי לנטוע עץ זה סמוך לבית. באותו זמן גם היה נהוג להציע למי שהתקשו בנשימה לנשום אדי מים רותחים שטבלו בהם עלי אקליפטוס. על כן נראה כי האקליפטוס בּוֹרְךְ במעלות רבות. (25)
- אולם תרומתו הגדולה ביותר של האקליפטוס הייתה במאבק על ייבוש הַבְּיָצוֹת. לפני מאה שנה היו שטחים גדולים בארץ מכוסים בְּיָצוֹת. בְּיָצוֹת התרבו יתושי הקדחת ותקפו את התושבים שחיו בסביבה. כך קרה שבמושבות הראשונות (פתח תקווה, חדרה וייסוד המעלה), שהיו ליד בְּיָצוֹת גדולות, כמעט כל התושבים חלו בקדחת, ורבים מתו מהמחלה. היה ברור (30)

שכדי להדביר את מחלת הקדחת צריך קודם כול לייבש את הַבִּיצוֹת. האקליפטוס "גוֹיֵס" למשימה מפני שהוא יכול לגדול בתוך בִּיצָה ולייבש אותה על ידי שתיית המים. לכן ניטעו אקליפטוסים בשטחי בִּיצָה נרחבים, והם עזרו לייבש את הַבִּיצוֹת.

(35) במשך השנים ניטעו ברחבי הארץ מיליוני שתילים של אקליפטוסים, והם צמחו מאותם זרעים שהגיעו בדואר לפני יותר ממאה שנה.

שאלות:

1. לפי איזה סדר עברו זרעי האקליפטוס מיד ליד? פתבו 1 עד 4 מעל כל אחת מהדמויות הבאות.

הידיד האוסטרלי של סְפֵאפּוֹרְד

קָרְל נֶפֶר

אחד מאנשי העלייה הראשונה

סְפֵאפּוֹרְד

2. מדוע היה צריך לייבש את הַבִּיצוֹת?

3. בני המושבות האמינו כי לעלי האקליפטוס יש תכונות מרפא (שורה 21). במה תרמו עלי האקליפטוס לבריאות, לדעת בני המושבות?

המשיכו לעמוד הבא ←

4. מהמתואר בשורות 26-34 אפשר להבין שהיתושים -

- (1) גורמים לאנשים לחלות במחלת הקדחת
 - (2) אינם חיים בפיות
 - (3) אינם עוקצים אם לא תוקפים אותם
 - (4) מזיקים לעצי האקליפטוס
-

5. איזו מהכותרות הבאות מתאימה גם היא לקטע?

- (1) עלייתו של האקליפטוס וקליטתו בארץ ישראל
 - (2) האקליפטוס האוסטרלי: יתרונות וחסרונות
 - (3) דרכי ההתרבות של יתושי הקדחת
 - (4) יום ההולדת המאה של האקליפטוס
-

המשך המבחן בעמוד הבא.
הפכו דף והמשיכו במבחן.

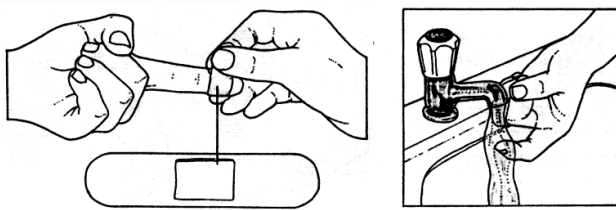
פרק 3

קראו את הקטעים הבאים וענו על השאלות שאחריהם.

עזרה ראשונה

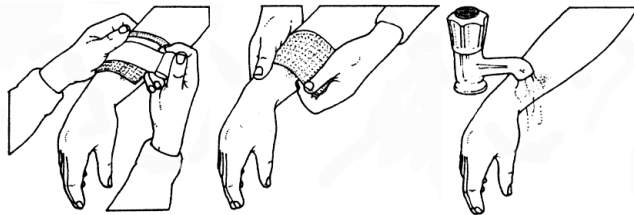
על פי "האנציקלופדיה של בריאות האדם - עזרה ראשונה", בעריכת פרופ' יהודה שינפלד

א. חתכים

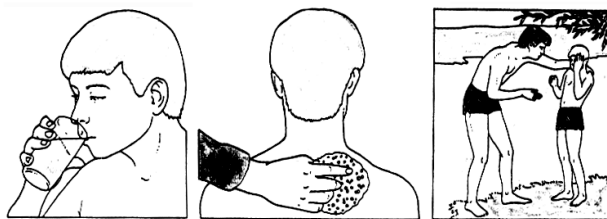
חתכים פשוטים יש לשטוף במים זורמים כדי לסלק לכלוך. אם אין הדימום נפסק במהירות, יש ללחוץ על החתך באצבע כדי לעצור את זרם הדם ולכסות באספלנית (פְּלֶסְטֶר).

ב. שפשוף

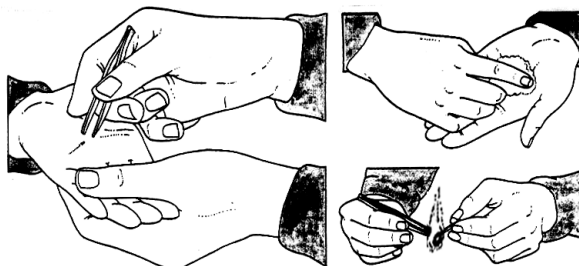
יש לשטוף את מקום השפשוף במים זורמים, לסלק כל לכלוך ולנקות את האזור בעדינות בצמר גפן. אם השפשוף גדול, יש להניח עליו תחבושת מְחֹוּטָאָת ולחזק אותה באספלנית.

ג. כוויית שיזוף

יש להעביר את הנפגע למקום מוצל וקריר ולהעביר על גופו מטלית טבולה במים קרים. יש להגיש לו שתייה רבה, ולמרוח משחה מתאימה על המקום הפגוע. אם יש בועות רבות, צריך לפנות לרופא.

ד. קוצים

יש לרחוץ את הפצע במים וסבון. יש לְחַטֵּא מְלֶקֶט (פְּיִנְצֶטָה) על ידי העברתה בלהבה או על ידי טבילתה בחומר חיטוי. יש לתפוס את הקוץ בעזרת המלקטת המְחֹוּטָאָת ולמשוך אותו החוצה. אם הקוץ נתקע עמוק מדי, יש לגשת למרפאה.

שאלות:

1. יוסי רצה לטפל בשפשוף לפי ההוראות שבקטע ב'. הוא גילה שחסר לו ציוד בתיק העזרה הראשונה. מה יכול להיות הציוד שחסר לו?

- (1) משחה מתאימה
- (2) מטלית
- (3) תחבושת מחוּטָאת
- (4) מלקטת

2. לפי קטע ד', מה סדר הפעולות לטיפול בפציעה שנגרמה מחדירת קוץ? סמנו בעיגול את התשובה הנכונה.

- (1) חיטוי הפינצטה, אחר כך הוצאת הקוץ, ובסוף ניקוי הפצע
- (2) ניקוי הפצע, אחר כך חיטוי הפינצטה, ובסוף הוצאת הקוץ
- (3) פנייה למרפאה, אחר כך הוצאת הקוץ, ובסוף חיטוי הפינצטה
- (4) ניקוי הפצע, אחר כך הוצאת הקוץ, ובסוף חיטוי הפינצטה

3. בקטעים מוזכרים שימושים שונים במים לעזרה ראשונה. פתבו שני שימושים שונים.

- א. _____
- ב. _____

המשיכו לעמוד הבא ←

.4

ההוראות שבקטעים מוצגות לפעמים רק במילים ולפעמים במילים ובציוור. בעבור כל אחת מההוראות הבאות סמנו באיזו דרך היא מוצגת.

- א.** במקרה של חתך יש לשטוף את הפצע במים זורמים.
רק במילים / במילים ובציוור
- ב.** במקרה של שפשוף יש לנקות את אזור הפצע בצמר גפן.
רק במילים / במילים ובציוור
- ג.** במקרה של כוויית שיזוף יש להגיש לנפגע שתייה.
רק במילים / במילים ובציוור
- ד.** כדי להוציא קוץ יש לחטא מלקטת. אפשר לחטא אותה על ידי העברתה בלהבה.
רק במילים / במילים ובציוור
- ה.** אפשר לחטא את המלקטת על ידי טבילתה בחומר חיטוי.
רק במילים / במילים ובציוור